

Політичний звіт Центр. Комітету на 16 з'їзді В.К.П.

Доклад тов. Й. Сталіна 27 червня 1930 року на 16 з'їзді Всесоюзної Комуністичної Партії

(Продовження)

Коли б капіталізм міг пристосувати виробництво не для того, щоб одержати максимум прибутку, а для систематичного поліпшення матеріального стану народних мас, як би він міг давати обіг прибутку не на задоволення примх паразитичних класів, не на вивіз капіталу, а на систематичне піднесення матеріального стану робітників і селян, то тоді не було б криз, але тоді б капіталізм не був би капіталізмом. Щоб знизити кризу треба знизити капіталізм. Така основа економічних криз перевиробництва взагалі.

Але справи цим не можна обмежити при характеристиці теперішньої кризи. Теперішня криза не є просто повторення старих криз. Вона походить і розвивається в трошки нових умовах, які треба виділити, щоб мати повну картину кризи. Вона ускладнюється й поглиблюється цілою низкою особливих обставин, без усвідомлення яких неможливо скласти собі ясну уяву про теперішню економічну кризу.

Що це за особливі обставини? Вони, ці особливі обставини, зводяться до таких характерних фактів:

1) Криза найсильніше за всіх вдарила голову країну капіталізму, його цитаделю — Злученій Державі, що зосереджують в своїх руках не менше як половину всього виробництва й споживання всіх країн світу. Зрозуміло, що ця обставина не може не призводити до колосального поширення сфери впливу кризи, до загострення кризи й нагромадження позакошторисних труднощів для світового капіталізму.

2) В ході розгортання економічної кризи, промислової кризи головних капіталістичних країн не тільки збіглися, а й перепелися з сільсько-господарською кризою в аграрних країнах, подвоївши труднощі й передвизначивши неминучість загального упадку господарської активності. Не треба й говорити, що промислова криза посилюватиме сільсько-господарську, а сільсько-господарська затягне промислову, що не може не призвести до поглиблення економічної кризи в цілому.

3) Теперішній капіталізм відрізняється від старого капіталізму тим, що він є капіталізмом монополістичним, а це передвизначає неминучість бо-

ротьби капіталістичних об'єднань за збереження високих монополістичних цін на товари, не зважаючи на перевиробництво. Зрозуміло, що ця обставина роблячи кризу особливо болючою й руйнівною для народних мас, що є основними споживачами товарів, не може не призвести до затягування кризи, не може не загальмувати її розсмакування.

4) Теперішня економічна криза розгортається на базі загальної кризи капіталізму, що виникла ще в період імперіалістичної війни, що підточує підвалини капіталізму і полегшує наростання економічної кризи.

Що це значить? Це значить, передусім, що імперіалістична війна та її наслідки послабили загинання капіталізму й підірвали його рівновагу, що ми живемо тепер в епоху воєн і революцій, що капіталізм вже не становить єдиної й всеохопної системи світового господарства, що поруч капіталістичної системи господарства існує соціалістична система, яка зростає, яка перусує, яка протистоїть капіталістичній системі й яка самим фактом свого існування демонструє гнилість капіталізму, розхитує його основи.

Це означає, далі, що імперіалістична війна й перемога революції в СРСР розхитала підвалини імперіалізму у колоніальних і залежних країнах, що авторитет імперіалізму в цих країнах вже підірвано, що він не спроможний більше постарому господарювати в цих країнах.

Це означає, далі, що за час війни і після неї в колоніальних і залежних країнах з'явилися й виріс свій власний, молодий капіталізм, який в успішном конкурує на ринках з старими капіталістичними країнами, загострюючи й ускладнюючи боротьбу за ринки збуту.

Це означає, нарешті, що війна залишила в більшості капіталістичних країн тяжку спадщину в формі хронічного недофінансування підприємств і наявності мільйонних армій безробітних, які обернулися з резервних на постійні армії безробітних, що утворило для капіталізму силу труднощів ще до нинішньої економічної кризи й що поглиблюють і загострюють світову економічну кризу. Треба визнати, що нинішня економічна криза є найсерйознішою й найглибшою кризою в усіх світових економічних криз, які були дос.

II. ЗАГОСТРЕННЯ СУПЕРЕЧНОСТЕЙ КАПІТАЛІЗМУ

Найважливішим наслідком світової економічної кризи є виявлення й загострення суперечностей, властивих світовому капіталізмові.

а) Виявляються й загострюються суперечності між найважливішими імперіалістичними країнами, боротьба за ринки збуту, боротьба за сировину, боротьба за вивезення капіталу. Тепер нікого з капіталістичних держав уже не задовольняє старий розподіл сфер впливу, колоній. Вони бачать, що змінилося співвідношення сил і треба відповідно до цього переладити ринки збуту, джерела сировини, сфери впливу і т. інш.

Головна з цих суперечностей, — суперечність між Злученими Державами і Англією. І в галузі вивозу готових виробів і в галузі вивозу капіталу боротьба точиться, головне, між Злученими Державами і Англією. Досить взяти першу лінійку документу про вивезення товарів і капіталу, щоб переконатися в цьому.

Головна арена боротьби, — Південна Америка, Китай, колонії й домінії старих імперіалістичних держав. Перевага сил у цій боротьбі, при чому перевага цевна — на боці Злучених Держав.

За головною суперечністю йдуть суперечності не головні, але досить істотні: між Америкою і Японією, між Німеччиною й Францією, між Францією й Італією, між Англією й Францією й т. інш.

Не може бути ніякого сумніву, що в зв'язку з дедалі більшою кризою боротьба за ринки збуту, за сировину, за вивезення капіталу місяць-у-місяць день-у-день посилюватиметься. Засоби боротьби: митна політика, дешевий товар, дешевий кредит, перегрупування сил і військово-політичні спілки, зростає озброєння і готування до нових імперіалістичних воєн.

Нарешті, — війна. Я говорив про кризу, що охопила всі галузі виробництва. Але є одна галузь, яка не охоплена кризою. Ця галузь, — військова промисловість. Вона весь час зростає, не вважачи на кризу, буржуазні держави шалено озброюються й переозброюються. Для чого? Звичайно, не для розмови, а для війни. А війна потрібна імперіалістам, бо вій-

на є єдиний засіб до переділу світу, до переділу ринків збуту, джерел сировини, сфер застосування капіталу. Цілоком зрозуміло, що в цій обстановці так званий пацифізм доживає останні дні. Ага Надій рніе живцем, "проекти роззброєння" провалюють в безодню, а конференції у справі скорочення морських озброєнь перетворюються на конференції в справі поновлення й поширення морської флотії. Це значить, що небезпека війни виростає тим прискореним темпом. Хай базикають соціал-демократи про пацифізм, про мир, про мирний розвиток капіталізму й інше. Досвід перебування соціал-демократії при владі в Німеччині й Англії показує, що пацифізм є у них лише машкара, потрібна, щоб прикривати готування нових воєн.

б) Оголошують і будуть загострюватися протиріччя між країнами-переможцями й країнами-переможеними. З числа останніх я маю на увазі, головне, Німеччину. Без сумніву, що у зв'язку з кризою й загостренням проблеми ринків посилюється натиск на Німеччину, яка є це тільки довшим, але й одним з найбільших експортерів.

Оригінальність стосунків, що склалися між країнами-переможцями й Німеччиною можна було б відобразити у вигляді піраміди, на вершій якої по-ланському сидить Америка, Франція, Англія, і т. інш. з п'яном Йонга в руках з написом: "плати", а в низу розплатана Німеччина, що вибивається за ринки і примушена витягати з себе всі сили для того, щоб виконати наказ про платіж мільярдних контрибуцій. Ви хочете знати що це таке? Це є "дух Льюкарно".

Думати, що таке становище може пройти безкарно для світового капіталізму, — значить нічого не розуміти в житті. Думати, що німецька буржуа зуміє заплатити в найближчі 10 років 20 мільярдів марок, а німецький пролетаріят, що живе під подвійним ярмом — "своєї" і "чужої" буржуазії, дасть німецькій буржуазії видавити з його жил ці 20 мільярдів без серйозних боїв і потерь, — значить збожеволіти. Нехай німецькі й французькі політики вдають, що вони

вірять в це чудо. Ми, більшовики в чуда не віримо.

в) Оголошують і загострюються протиріччя між імперіалістичними державами й колоніальними та залежними країнами. Економічна криза, що зростає, не може не зміцнити натиску імперіалістів на колонії й залежні країни, що становлять основу ринку збуту й сировини. І справді, натиск посилюється до останнього ступеня.

Це факт, що європейська буржуазія є тепер в стані війни з "своїми" колоніями, в Індії, Індонезії, в Індонезії, Північній Африці. Це факт, що "незалежний" Китай вже поділено фактично на сфери впливу, а генеральські кліки контр-революційних кумінтанців, воюючи між собою, і руйнуючи китайський народ, виконують волю своїх господарів з імперіалістичного табору.

Треба вважати за остаточну провалено брехливу версію про те, що співробітники російських посольств в Китаю, — вивуваї в порушенні "миру й спокою" в Китаю. Російські посольства давні вже немає ні в Південному, ні в Середньому Китаю, але за те є англійські, японські, німецькі, американські й всякі інші посольства. Російські посольства давні вже немає ні в південно-американській й всякій іншій частині Китаю, але за те є англійські, японські й японські військові радники при китайських генералах, що воюють. Російські посольства давні вже немає там, але за те є англійські, американські, німецькі, чехословацькі й усюкі інші гармати, рушниці, авіоплани, танки, отруйні гази.

І що ж? — Замість "миру й спокою" ми маємо тепер в південному й середньому Китаю найбільш розбишацьку й руйнівну геренальську війну, фінансовану й інструментовану "цивілізованими" державами Європи й Америки.

Виходить досить пікантна картина "цивілізаторської" роботи капіталістичних держав. Невідомо тільки при чому тут російські більшовики. Було б смішно думати, що ця сваволіч імперіалістична пройма безкарно. Китайські робітники й селяни вже відповіли на це утворення Раді Червоної армії. Кажуть, що там уже організовано радянський уряд. Я гадаю, що якщо це правда, то в цьому немає нічого дивного. Не може бути сумніву, що тільки Радянські політики вдають, що вони

статочної руїни й злиднів.

Щодо Індії, Індонезії, Африки й т. інш., то наростання революційного руху в цих країнах, що приймає інколи форми національної війни за визволення, не підлягає ніякому сумніву. Панове буржуа розраховують залити ці країни кров'ю й опертися на поліцейські багнети, закликавши на допомогу таких людей, як Ганді. Не може бути сумніву, що поліцейські багнети — погана опора. Царизм теж намагався у свій час спертися на поліцейські багнети, але яка з цього вийшла опора, — всім відомо. Щодо помічників типу Ганді, то царизм має їх цілу отару в особі ліберальних угордовців усього роду й з цього, проте, нічого, крім конфузу не вийшло.

г) Виявилися й загострилися протиріччя між буржуазією й пролетаріатом у капіталістичних країнах. Криза вже встигла посилити натиск капіталістів на робітничу класу, криза вже встигла викликати нову хвилю капіталістичної раціоналізації, нове погіршення становища робітничої класи, зростає боротьба, збільшення постійної армії безробітних, зменшення заробітної платні. Не дивно, що ці обставини революціонізують обстановку, загострюють боротьбу класів і штовхають робітників на нові класові бої.

У зв'язку з цим руйнуються й падають соціал-демократичні ілюзії серед робітничих мас. Після досвіду перебування при владі соціал-демократів, що зривають страйки, організують лівкавти, розстрілюють робітників, злого насмішкою звучать у вухах робітників берхливі обіцянки, що "виденнью й середньому Китаю найбільш розбишацьку й руйнівну геренальську війну, фінансовану й інструментовану "цивілізованими" державами Європи й Америки.

Виходить досить пікантна картина "цивілізаторської" роботи капіталістичних держав. Невідомо тільки при чому тут російські більшовики. Було б смішно думати, що ця сваволіч імперіалістична пройма безкарно. Китайські робітники й селяни вже відповіли на це утворення Раді Червоної армії. Кажуть, що там уже організовано радянський уряд. Я гадаю, що якщо це правда, то в цьому немає нічого дивного. Не може бути сумніву, що тільки Радянські політики вдають, що вони

можуть втримати Китай від о-

кратизованих" акційних кампаніях. Не треба й говорити, що криза завдає рішачого удару всім таким і подібним до них ілюзіям.

А відхід робітничих мас від соціал-демократії відзначає поворот їх в сторону комунізму. Воно так і йде насправді. Зростає профспілковий рух, що приєднується до компартії, виборчі успіхи компартії, хвиля страйків, що відбуваються за керівної участі комуністів; переростання економічних страйків на політичні протести, організовані комуністами; масові демонстрації співчуваючих комуністичних робітників, що зустрічають дуже жвавий відгук у робітничій класі — все це говорить про те, що робітничі маси бачать в компартії єдину партію, спроможну боротися з капіталізмом, єдину партію, достойну довір'я робітників, єдину партію, за якою можна й варто йти в боротьбу за визволення від капіталізму. Це є поворот мас в сторону комунізму, це є гарантія перетворення наших братерських компартій на великі масові партії робітничої класи. Треба тільки, щоб комуністи зуміли оцінити обстановку й використали її як треба.

(далі буде.)

БУРЖУАЗИМ ПИСЬМЕННИКАМ НЕ ДО СМАКУ ПРИВІТАННЯ РАДЯНСЬКИМ.

На міжнародному з'їзді Пенклубів (європейська організація письменників) неофіційний делегат Німеччини Ернст Толлер запропонував надіслати привітання письменникам радянської Росії.

"Температура на з'їзді, — відзначає "Робітник", — негайно підвищилася. Делегати почали хвилюватися". Дебати поспішили відкласти на після-обідю. Після перерви Толлер запропонував згадати в привітанні також письменників Індії, Сирії, Єгипту й Марокко, в чому багато делегатів вбачали антифранцузькі та антіанглійські вихватки. Пропозицію Толлера відхилили без голосування й замість неї ухвалили формулу, що нічого не говорить, в якій взагалі закликають письменників інших країн вступати до пен клубів.

Товариші! Відновляйте передплату на "Українські Робітничі Вісті"!

ЕРІХ МАРІА РЕМАРК

На західному фронті без змін

Переклав з німецької мови Ж. Бургарт.

(26)

(Продовження)

Я бачу, як один із них потрапляє на гішпанського лідаря, високо знісши вгорі обличчя. Тіло досується, руки залишаються наче б підняті для молитви. Потім тіло зовсім відпадає і на дроті висять відстрілені руки.

В той момент, коли ми повертаємось, підіймаються над землею три обличчя. Під одним шоломом темна борідка і два ока, що нерухомо дивляться на мене. Я підіймаю руку, але не можу кинути в ці дивні очі. На якийсь момент весь бій навколо мене кружляє, мов цирк, і ці двоє очей одні лише нерухомі, потім голова здіймається вгору — рука — рух — і моя ручна граната летить туди.

Ми тікаємо назад, зриваємо гішпанських лицарів у рив і кидаємо назад себе ручні гранати, що нам забезпечують вогняний шлях назад. З найбільшій позиції тримає кулемети.

Ми, тепер небезпечні звірі. Ми не боремось, ми захищаємось від знищення. Ми кидаємо гранати не в людей, ми про це в той час не ду-

маємо; там несеться за нами в шоломах, з озброєними руками, сама смерть: ми можемо вперше за три дні глянути їй в обличчя, вперше за три дні можемо захищатися, у нас божевільна лють, ми більш не лежимо без сил, чекаючи, на ешафоті; ми можемо нищити і вбивати, щоб захиститися, щоб захиститися і щоб помститися.

Ми ховаємось за кожним кутком, за кожним шматком дрянової сітки і, тікаючи, кидаємо під ноги тим, що наближаються, вязанки вибухів. Ручні гранати, вибухаючи, міцно віддають нам у руки, в ноги; зігнувшись, як коті, ми тікаємо, підхоплені хвилею, що нас несе, що нас робить безчоловочно жорстокими, бандитами, вбивцями, чортами, і цією хвилею, що перетворює наших сил, збільшуючи їх, в страх, лють та жагу життя, що шукає нам порятунку і здобуває його. Коли б там проти тебе йшов твій батько, ти не вагався б шпунрути йому гранату в груди. Передні шанси ми віддаємо. Чи це ще шанси? Вони постріляні, знищені. Це лише окремі шматки руся, ями, зеднані траншеями, лінійки, оше й оше. Але втрапи у ворога збільшуються. Вони не сподівалися на такий опір.

Південь. Сонце пече, піт ість очі, ми його витираємо рукавом, інколи там буває й кров. Вириває перший шанець, що трохи краще зберігся. Там люди і все улаштовано до контр-удару, він нас приймає. Наша артилерія працює і припиняє наступ.

Лави за нами затримуються. Вони не можуть посуватися. Атаку відбила наша артиле-

рія. Ми чекаємо. Вогонь перескакує на 100 метрів далі, і ми знову наступаємо. Поруч знесло голову ефрейторів. Він біжить ще кілька кроків, а кров стріляє йому з шні, мов фонтан. До ручного бою це не доходить. Вони відступають. Ми знову досягли наших шанців і виходимо поза них.

О, ці повертання! Ти ввійшов до захисних резервних позицій, хотілось би кудись зникнути, а треба повертати знову в той жах. Коли б ми в цей час не були автоматами, ми лягли б знесилені, без волі і не встали б. Але нас знову тягнуть вперед і ми без волі, а проте божевільно дикі та розлючені, ми хочемо вбивати, бо це там наші люті вороги тепер, їхні рушниці та гранати проти нас, коли ми їх не знищимо, тоді вони нас знищать!

Чорна земля, роздerta, порепана чорна земля, жирно поблизкує під соняшним промінням; вона основний фонд безупинного глухого автоматизму; ми захекуємось — це гудіння пружин, — уста посохли, голова порожня, неначе б людина піла цілу ніч; так заточуючись, ми йдемо, і в наші просіяні, продірявлені душі западає і мучить нас картина чорної землі, з жирним сонцем та з салдатами, що нерухомі, або здригуються, що лежать тут, наче б це так і треба, що хапають нас за ноги і кричать, а ми стрибаємо через них.

Ми загубили всяке почуття один для одного. Ми ледве знаємо один одного, коли чийсь образ впадає нам в око. Ми звірі без почуття, що лише завдяки фокусові, завдяки якимсь небезпечним чарам, ще можуть бігти та вбивати.

Молодий француз відстав, його наздоганяють, він підіймає руки, в одній він ще тримає револьвер; невідомо, чи він хоче стріляти, чи здаватися; удар лопатою розколює йому обличчя. Другий бачить це і намагається втекти, багнет ударяє його в спину. Він підскакує високо і, розкинувши руки та роззявивши рота, заточується і біжить, у його єпині коливається багнет. Третій кидає рушницю, присідає, затуляючи обличчя руками. Він залишається і ще декільки полонених, щоб носити поранених. Раптом ми доходимо, переслідуючи, до ворожих позицій. Ми так близько від ворогів, що відступають; ми приходимо майже одночасно з ними. Завдяки цьому у нас мало втрат. Стукає кулемет, але ручна-граната, це, налягоджує. Проте, цих декількох секунд вистарчило аж на п'ять влучень у живіт. Качинський ударом прикладу робить кашу з обличчя гарматника, що залишився біля кулемету. Других ми коломо, не даючи їм виходити своїх ручних гранат.

Потім ми пожаділиво випиваємо воду з холодничків.

Всюди ляскають ножи для дроту, гримають дошки через насил, ми стрибаємо через вузькі входи до шанців. Гай всадив велетні-французів своєю лопату в шню і кидає першу ручну гранату; ми ховаємось декілька секунд поза бруствером; і шматок шанцю, що просто перед нами, порожній.

(Далі буде)

Товариші! Відновляйте передплату одинокій робітничій газеті, "Укр. Роб. Вістей"!

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ!

ЧИТАЙТЕ І РОЗПОВСЮДНОУЙТЕ ТАКІ ЧАСОПИСИ Я ЖУРНАЛИ:

"УКРАЇНСЬКІ РОБІТНИЧІ ВІСТІ" одинокий український робітничий часопис в Канаді, виходить три рази на тиждень. Передплата: \$4.00 на рік, \$2.00 на півроку.

"ФАРМЕРСЬКЕ ЖИТТЯ" одинокий дієсно фармерський український часопис в Канаді, що боронить інтереси працюючого фармерства. Передплата: \$2.00 на рік, \$1.00 на півроку.

"РОБІТНИЦЯ" одинокий журнал в українській мові для працюючої жіноцтва, виходить два рази на місяць. Передплата: \$1.50 на рік, 80 центів на півроку.

"БОРІОБА" МОЛОДЬ одинокий журнал в українській мові для української роб-фарм. молоді, виходить раз на місяць. Передплата лише 50 центів на рік.

Передплату на повні часописи й журнали посилайте або на ім'я кожного часопису окрема, або на ім'я й адресу:

WORKERS AND FARMERS PUBLISHING ASS'N, Ltd. Cor. Pritchard & McGregor Sts. Winnipeg, Man.